

Karel Hvížd'ala
Prostory a dialogy
Evry Jiříčné



Prostory a dialogy

Evy Jiříčné

Vyšlo také v tištěné verzi

Vyrobeno pro společnost Palmknihy - eReading



MLADÁ FRONTA

Karel Hvížd'ala

Prostory a dialogy Evy Jiříčné– e-kniha

Copyright © Mladá fronta, a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.







Mladá fronta



Karel Hvížďala
Prostory a dialogy
Evý Jiříčné





© Karel Hvížďala, 2011, 2019

Covertext © Zdeněk Lukeš, 2011, 2019

Photos © Jan Malý jr., Oldřich Skácha, archiv Evy Jiříčné, 2011, 2019

Typography © Clara Istlerová, 2011, 2019

© Mladá fronta, 2019

ISBN 978-80-204-5216-0 (tištěná kniha)

ISBN 978-80-204-5293-1 (ePDF)

V podvečer dlouhého a obsahem bohatého života se otevírá pohled do netušených dálek. Takový člověk už nežije každodenními zájmy a peripetemi osobních vztahů, nýbrž přehlíží rozsáhlé prostory času a pozoruje staletý pohyb idejí.

Carl Gustav Jung





Prolog / **O svobodě a riziku**

Filozof Karl Popper kdysi řekl, že svoboda není stav, ale činnost, které se říká pokus a omyl. Potvrzují to vaše dlouholeté zkušenosti?

Svoboda je zvláštní fenomén: když ji nemáte, postrádáte ji, a když ji máte, nevíte, co s ní. Svoboda je vždy spojená s rizikem, protože člověk má možnost jít svou cestou, a ta je většinou riskantnější než jediná předepsaná, vyzkoušená a povolená cesta. Velmi často říkám, a nejsem jistě sama, že člověk se učí jediné z omylů. A i když se mu něco náhodou podaří a on při práci nenarazí na žádný problém, vezme zvolené řešení jako samozřejmost, znamená to, že už zřejmě svůj úkol nebere moc vážně, že rezignoval na hledání nejlepšího řešení. Ale třeba ho vůbec ani nehledal. V životě, berete-li ho vážně, nutně narazíte na nějaké nečekané překážky. A problémy jsou jen zastávky, na kterých se musíte rozhodnout, jakou cestou půjdete dál. Svízelné situace tvoří momenty, které dláždí každou cestu vpřed. Jsem přesvědčena o tom, že cesta každého jedince je složena z omylů, oprav a odvahy riskovat, nebo je naopak příznakem toho, že dotyčný utíká od problémů. Život je plný rozhodnutí: něco neuděláte, abyste nechybil, ale pak se opět dopustíte stejné či velmi podobné chyby.

Omyly, špatné odhady, přecenění situace a přecenění sama sebe nebo přecenění těch, kdo s vámi pracují a na kterých jste závislý, o tom je každodenní práce.

Svoboda je jen rozšiřování určitých hranic, ale že by měl člověk svobodu bez hranic, anarchii, to nepociťuji, vždy je něčím svázán, mimo jiné řemeslem, které provozuje, místem, kde žije, materiály, s kterými pracuje, estetikou a hlavně svou znalostí a zkušeností. Na druhé straně s pokračujícím věkem se svoboda pro architekta rozšiřuje tím, že toho třeba ví víc, ale zároveň má větší

strach, který ho omezuje. Na začátku, když toho víte strašně málo, máte obrovskou odvahu: riskujete z nevědomosti. Když později tušíte, co všechno můžete udělat špatně a jaké to může mít následky, strach, osobní disciplína i vědomí, že přesto musíte riskovat, abyste nestagnoval, jsou zavazující a svazující. Na začátku profesního života se většinou nejedná o vědomá rozhodnutí, protože do všeho jdete jak nezkrocené zvíře. Později už s rizikem máte zkušenost, zvažujete ho a zároveň víte, že se musíte v pravý čas rozhodnout, jestli risk na sebe vezmete, nebo ne. Nejhorší v životě, jak říkal Oscar Wilde, je neriskovat. Kdo neriskuje, je už částečně mrtvý. Opačně, každá spolupráce s architektem je risk pro architektky i pro ty, kteří s nimi spolupracují. Riziko je nedílnou součástí plně prožitého života.

Lidé, věty a interiéry













Joan & David, Londýn, 1993





Říká se, že celý život je cestou k sobě samému. Cítíte to, paní Jiříčná, taky tak?

Myslím, že to tak je. Život je poznáváním sebe a reakcí na to, co se děje. Tím se člověk vytváří. Něco člověk udělá v rozčilení, něco se ho dotkne a teprve zpětně si uvědomí, jak se tím projevila jeho vlastní podstata, o které třeba nic nevěděl. Architekti se stále účastní nějakých soutěží, které velmi zřídka vyhrají. Jsem člověk pověstný tím, že když soutěž skončí a nevyhraje ji, objednáám láhev šampaňského a všichni to v kanceláři zapijeme. A ve mně zbude pocit, a to doopravdy vždycky: Mohli jsme to udělat lépe, měli pravdu. Nikdy jsem nikomu nezáviděla vítězství. Naopak jsem vítězi vždy, bylo-li to možné, zatelefonovala a pogratalovala mu. Možná, že jsem se někdy i trochu bála výhry a zodpovědnosti s ní spojené. S výhrou jsou totiž vždy spojené souboje o nevyřešené problémy, které na architekta teprve čekají.

Naposled jsme se zúčastnili soutěže na koncept hotelu. Zadavatel obeslal osmnáct architektonických ateliérů, aby mu udělaly projekt. Byly kolem toho tahanice, až jsme došli k bodu, kdy řekl, ano, líbí se mi váš projekt, pošlu smlouvu. Po pár dnech mi ale sdělil, že se domluvil s někým jiným. Asi ten druhý architekt nabídl nižší cenu a kvalita návrhu zadavatele tolik nezajímala. Za návrhy nedostal nikdo zapláceno. Myslím, že celá akce byla hluboce nemorální. Přesto jsem pocítila velkou dávku úlevy. Ač jsem si říkala, práci potřebujeme, můj vnitřní hlas mně šeptal: To je skvělá zpráva. Nejprve jsem byla z vlastní reakce překvapená, ale když jsem měla v letadle čas o tom přemýšlet, říkala jsem si: Asi právě životní zkušenost mi dovolila podvědomě odhadnout, že s tímhle člověkem by bylo naprosto nemožné spolupracovat. Vědomě jsem

si to nepřipustila, naopak jsem si říkala, musíme to zvládnout, je třeba projekt dotáhnout do konce. V tento moment se ukázalo, že podvědomí pracuje někdy lépe a je rozváznější než rozum. V pětadvaceti by mě asi taková věc nenapadla, protože bych situaci neodhadla, a byla bych bývala smutná, že jsme o projekt přišli. To je jen malý příklad, který se trošku týká toho, že život je asi doopravdy cesta k sobě. Samozřejmě cesta sama k sobě samému má mnoho různých podob, tohle je jenom jedna z nich.

Pro mě je to důležitý příklad, protože stvrzuje, jak se různá setkání s lidmi do člověka ukládají a podvědomě ho tím někam směřují. Stává se mi to taky, ale většinou bojuji vnitřně s tím, nepodlehnout prvnímu dojmu...

To znám. Moje maminka, která byla velmi senzitivní a uměla číst v lidských duších, měla pořekadlo: Jedenácté přikázání je, mne neoblažneš. Jenže dodávala: Budeš muset být o hodně starší, abys to pochopila. A měla pravdu. Jsem člověk, který každému věří do poslední chvíle, a mám s tím často problém. Teprve až když všichni ostatní vědí, že jde o podvodníka, který jen lidi tahá za nos, dojde to i mně. Nikdy jsem do jedenáctého přikázání nedorostla. Na druhé straně bych nechtěla strávit život nedůvěřováním druhým. Určitě v životě potkáte méně těch, kteří to s vámi myslí špatně.

Co vám ještě říkala maminka? I v jiných rozhovorech ji často citujete...

Tatínka jsem milovala, protože to byl člověk, který myslel srdcem, ale moc věci nerozebíral. Měla jsem s ním velice málo důležitých rozhovorů. Měl skvělý smysl pro humor, a když jsem měla nějaký problém, věděl, co se děje. Vždy jsem cítila, jakou pozici zastává, a měla jsem v něm oporu, když se mnou souhlasil, když ne, rychle jsem svůj názor změnila. Věřila jsem mu. Dodneška

s ním diskutuji, a když je přede mnou nějaký těžký úkol nebo rozhodnutí, představuji si, co by v takové situaci dělal.

Tatínek byl pro vás asi moc důležitý, ale ptal jsem se na maminku...

S maminkou to bylo jinak. Maminka byla intelektuální tvor, ač ji rodiče nenechali studovat, což ji celý život mrzelo. Bývala by chtěla jít na reálku nebo na gymnázium, ale její maminka rozhodla, že se nehodí, aby slušné děvče chodilo do koedukační školy. Proto byla nejprve v klášterní škole a později šla z jednoho penzionátu do druhého, učila se jazyky a všechno to, co se má naučit dívka z tak zvané dobré rodiny. Věděla a věřila, že dobrý kůň i ve stáji kupce najde, ale nikdy se nepřenesla přes to, že jí jedny dveře v životě byly zavřeny.

A jaká byla její rodina, čím se zabývala?

Její rodina byla hlavně velice skromná. Měli malou továrničku na výrobu ložního prádla v Roztokách u Jilemnice a šest dětí, které rodiče vedli k tomu, aby pracovaly v rodinném obchodě. Strýc Vladimír Svatý vynalezl v této továrně tryskový stav nejprve s vzduchovou a později i s vodní tryskou. Byl to malý rodinný podnik, který rodinu živil. Babička byla strašně přísná. A dědeček taky: děti se musely něco užitečného naučit a tvrdě pracovaly. Až třetí mamincina sestra, když se doba trochu změnila, přemluvila rodiče a vystudovala medicínu. Maminku mrzelo, že nemohla vystudovat práva, zato ale přečetla snad všechny knihy, které se jí dostaly do ruky, a to v několika jazycích. Z Anglie jsem jí naposílala, a později i navozila spousty knih. Až do 93 let neustále četla, o všem přemýšlela, všechno analyzovala, a to se týkalo i mých kroků: snažila se mně stále vysvětlit, co dělám špatně. Nejdříve mi to bylo protivné, ale později jsem to ocenila. Byla to docela dobrá kombinace: humorný otec, který měl všechny rád

a koho měli všichni rádi, a maminka intelektuálka, která nebyla nikdy s ničím, hlavně s dětmi, spokojená. Pořád na nás pracovala. Snad jsem měla štěstí a od obou jsem zdědila trochu. Intelektuálku ze mne maminka neudělala, ale tatínkův smysl pro humor mně vždycky v životě pomohl a pořád mně pomáhá.

Vratme se ještě jednou k mamince...

Maminka, jak jsem říkala, měla neobyčejnou zásobu lidových písniček i moudrostí. Dodneška tím obveseluji lidi, když je překládám do angličtiny, protože je buď vůbec neznají, nebo je zapomněli. Když řeknu o někom, kdo zrovna inteligencí nehýří, že z prázdné stodoly vyletí leda sova, ohromně se tím baví. Bydleli jsme na Moravě a tam přísloví tvořila součást běžné řeči.

Prozradte mně ještě nějaká její rčení...

Až se to bude hodit, ale nebojte se, já je stále používám. Nesmíte toho chtít na mně moc najednou, ale něco si přece vybavuji: Čert dělá vždycky na velkou hromadu. Nebo když bylo něco neprofesionálně uděláno, řekla: Sama šila! Mnoho psů, zajícova smrt. Kde je málo úsměvu, je málo úspěchu. Mladé dovede být každé tele. Stárnout, to je umění. A neteřím zase říkala: Láska chodí dokola, až si sedne na vola. Jedno z nejoblíbenějších bylo: Husa přeletěla moře a přistála jako husa. To prý říkával dědeček. Vlastně mně tím maminka stále připomínala, že i když se mi něco povedlo nebo něčeho jsem dosáhla, jsem stále jen husa a k labuti mám daleko. A hlavně to, že být v jiném světě ještě neznamená mít lepší rozum. Taky mě nikdy nepochválila a automaticky ode mne očekávala nejlepší výkony. Když jsem přišla ze školy a ohlásila, že jsem dostala jedničku, jen řekla: No a co? A když jsem dostala před lety na univerzitě v Brně doktorát a za telefonovala jsem jí to, pravila: Prokristapána, to nemají nikoho jiného, komu

by to dali? To je možná důvod, proč bych v Česku nikdy neřekla: V Anglii to děláme jinak.

Taky jsem to sám nerad poslouchal...

Přesně tak, vždycky jsem si říkala, když někdo takhle hovořil: Husa přeletěla moře. Když něco umíš lépe, je to tím, že jsi měl štěstí a mohl se něco někde naučit. Máš to předat dál, a ne se tím vytahovat. Je naší povinností se o to podělit, a ne se nafouknout jako holub. To k ničemu nevede.

Ale stejně se musím přiznat, že cítím, jak se kontroloju, abych to neřekl...

Někdy mám taky tu chuť, ale na poslední chvíli se zarazím. Víte, my máme kliku, že máme naši zkušenost obohacenou tím, co jsme si prožili, a proto člověk neustále srovnává. Ale musí být přítom spravedlivý. Jak říká liška v Malém princovi: Nic není dokonalé!

Milan Kundera kdesi napsal, že emigrace jsou další oči, emigrant má čtyři...

Přesně tak. Nehovořit o tom nahlas je nejen věc vychování, nebo jak se dnes říká „social correctness“, ale i vlastní citlivosti. To třetí a čtvrté oko by se mělo poznat na výsledcích, v práci, a ne v konverzaci. Tuhle jsem si vzala taxíka, protože jsem neměla lístek na tramvaj a trafika ještě nebyla otevřená, a i když bych lístek podle českých pravidel nemusela mít, když mi je přes sedmdesát, netroufala jsem si do tramvaje bez lístku nastoupit. Pan taxikář mi říkal: Víte, my Češi jsme papežšnější než papež. Když se ve světě dá na jídlo daň x procent, my ji musíme mít dvojnásobnou. Když ve světě knihy mají malou daň, my musíme mít daň nejvyšší atd., atd. Neřekla jsem nic, ale vzpomněla si, že v letadle jsem četla: Největší nárůst cen za jídlo v posledním roce byl právě v Anglii. Jasně, je to všude jiné, ale že by člověk někde spal bez hrášku v peřinách, to se nestane.

Je ale pravda, že Velká Británie, Irsko atd. mají na tiskoviny nulovou daň, protože jde o atributy vzdělávací a na úrovni vzdělání občana závisí budoucnost Evropy...

U knih je to pravda, ale s jídlem a mnoha jinými věcmi je tomu jinak. Otázka taky je, jestli v Anglii kvůli tomu lidé více čtou. Nejsem si tím jistá.

Vrátil bych se k vám, k cestě k sobě: Kdo je dnes Eva Jiřičná?

Půl království bych dala, kdybych to věděla. Nevím, kde začít. Abych byla schopná definovat, kdo je Eva Jiřičná, tak chytrá nejsem. Možná by bylo snazší říci, co nejsem, ale i to je těžké. Mám dojem, že každý člověk se narodí s určitými charakterovými parametry. Ty jsou dané a díky různým životním situacím se nějakým směrem tvarují. Genetická podstata a citová dispozice ovlivněné výchovou asi zůstávají stejné a nemění se. Ve své kanceláři jsem se setkala s tolika mladými a nadanými lidmi, že to snad mohu říci. Sice stárnu, ale kancelář mládne, protože starší jdou buď jinam, nebo se osamostatní a přicházejí stále mladší. Kvůli tomu pozoruji celkem zblízka hodně lidských životů, protože jsem s těmi lidmi každý den. A připočtu-li k tomu ještě studenty, je to docela velký vzorek. Od lidí kolem sebe se dozvíte, z jaké rodiny pocházejí, jaké bylo jejich dětství i jaké mají problémy. Vidíte je jako svobodné, pak jako matky a otce od rodin. Některé jejich děti už dospívají a jdou něco studovat. Zblízka pozorujete jejich životní tobogan: chvíli nahoru a chvíli dolů. Život si člověk dopředu vymyslet nemůže, musí ho brát, jak přijde. A taky si sám někdy moc nerozumí. Zamiluje se v patnácti, a když se se svou láskou rozejde, je na sebevraždu. Když se mu totéž přihodí později, není to také bez bolesti, ale je to už jen zajímavá zkušenost. Nemohla jsem mít děti, ale vidím to u svých neteří a synovce: je to

jeden hoch a tři děvčata. Troufnu si říci, že podstata u všech lidí, co znám, se nezměnila, mění se jen jejich zkušenost. Jen výjimečně se někomu podaří jít rovnou cestou. Každou chvíli do nějaké jámy spadneme a buď se vyškrábeme, nebo ne. Někdy vylezeme z díry jen z půlky, jindy máme z toho pohmožděniny, ale vždycky získáme novou zkušenost a kvůli ní jsme trochu jiní a mnohdy silnější.

Ještě jednou: Jak je to s vámi? Uhýbáte mi...

Narodila jsem se jako osoba, která nese na svých bedrech odpovědnost za celý svět, a toho se už asi nezbavím. Ať se stane cokoliiv kdekoliiv, vždycky mám pocit, že vinna jsem já, že jsem mohla něco udělat a něčemu či někomu pomoci. Musím se přiznat, že pocit viny mám celý život.

Za tím je asi výchova intelektuální a možná i věřící maminky, ne?

Nevím. Mám dva sourozence, kteří jsou asi o deset let mladší, sestra Věra se narodila v roce 1948 a bratr Josef v roce 1951, výchova byla stejná, přesto se oba dva vyvinuli úplně jinak. Geny se v nich jinak namíchaly. Totéž se dá aplikovat na moje neteře a synovce. Rodiče stejní i výchova stejná, děti různé, životy různé.

Bratr žije v zahraničí, pokud vím...

Ano, bratr Josef odešel do Anglie, kde jsem už já byla na stáži, aby se naučil anglicky, až v roce 1969. A protože můj otec byl v létě 1968 v Japonsku, pracoval na československém pavilonu pro Expo, a všichni jsme si původně naivně mysleli, že ruská invaze do Československa se vyřeší během pár měsíců, doufali jsme, že se zase sejdem. Otec nám napsal: Děti, nestarejte se, já vás vyzvednu na cestě domů. Jenže to už tatínkovi nevyšlo, domů, do Prahy, byl poslán ruským letadlem přes Moskvu. Brzy nato mu našli žlučový kámen, operovali ho, dostal infekci a ve dvaasedesáti zemřel. Už jsme ho s bratrem nikdy

neviděli. Tehdy bylo bratrovi osmnáct, byl po maturitě. Já jsem dostala z česko-slovenské ambasády dopis, že mě zpátky nechtějí, on dostal strach, aby ho neposlali na tři roky na vojnu, jak se tenkrát o tom hovořilo, a mezitím již v Londýně studoval, vzali ho na univerzitu, proto se rozhodl, že se nevrátí. Sice mu jednou o rok vízum prodloužili, ale podruhé ho vyzvali, aby se vrátil a pokračoval ve studiu v Praze, což odmítl. Matku si v Praze pozvali na StB a říkali jí, že se její dcera vrací v Londýně domů až k ránu. Křičeli na ni, že mě neuměla vychovat. Nakonec mě odsoudili na tři roky nepodmíněně. Rozsudek jsem nikdy neviděla. O bratra jsem se v Anglii ze začátku trochu starala, protože neměl ani peníze, ani neuměl anglicky, ale on je člověk, který by se o sebe stejně uměl postarat sám. Anglicky se naučil perfektně, i když do školy moc nechodil. Jazyk pochytal od kamarádů a kamarádek.

Co dělá váš bratr dnes?

Vystudoval biochemii, udělal si doktorát a nyní vede ústav pro výzkum rakoviny v Curychu a je profesorem na dvou univerzitách. Je po otci, vážné slovo od něho člověk neuslyší, ale v oboru vyniká.

A sestra?

Věra pracuje na děkanátu ČVUT. Sice vystudovala v Železném Brodě sklářskou střední školu a je návrhářka bižuterie, nikdy se tím však nezabývala. Dělá asistentku děkanovi. Na školu do Brodu ji nasměroval tatínek, ale studium v ní nezbudilo velký zájem. Práce s bižuterií ji asi neoslovila. Takový je život: když v patnácti měla jít na nějakou školu, asi o tom moc nepřemýšlela. Na škole se jí zřejmě líbil život na internátě, měla přátele, ale sklo jí nepřirostlo k srdci. Také měla těžký život, když jsme oba tak zvaně utekli. Musela se starat o rodinu,

děti, maminku. Je ale neskutečně pracovitá. Uspěla díky své pracovitosti a obětavosti a myslím, že své životní poslání nejen zvládla, ale měla ho i ráda. Asi taky v bižuterii nebylo tenkrát tolik pracovních příležitostí.

Vy jste chtěla hovořit o tom, jak jste různí...

To byla odpověď na to, jestli jsme různí i přesto, že mamčiná výchova byla stejná. Myslím si, že určitě ano, to hlavní dostane člověk do vínku a s tím už nic neudělá a musí se s tím v životě potýkat. Čím dříve se poznáte či čím dříve si začnete tak zvaně rozumět nebo jste si schopni vysvětlit svoje akce, tím lépe, protože neprožijete tolik zklamání. Člověk si může říci: To se stalo, protože jsem pitomec a neměla jsem to vůbec dělat. Dostanete přes prsty a jedete dál. Když tuto schopnost nemáte a říkáte si, oni mně křivdí, v životě vám to nepomůže, jenom ty kolem vás otrávíte.

Pamatujete si na okamžik, kdy jste si tak zvaně začala rozumět?

V roce 1963, ve čtyřicetiletých letech, jsem se vdala za svého spolužáka z techniky Martina Holuba. Když se podívám zpátky, vzpomínám na slova maminky, která řekla: Tatínek plakal dvakrát v životě. Když umřela tvoje maličká sestra v roce a půl na srdeční vadu a podruhé den předtím, než ses vdala. Otec dobře věděl, že moje manželství k ničemu nepovede. Zatímco maminka měla strach, že by ze mě mohla být nevdaná matka, kdybych neměla muže, takže i když podvědomě tušila, že to není nejlepší řešení, věřila, že lepší je být rozvedená nežli být svobodná matka. Dneska to zní strašně, ale tenkrát byla jiná doba a já ji chápu. Perspektivu mého manželství viděl tatínek naprosto jasně, i když o tom nehovořil. Měla jsem svobodu se rozhodnout a vdala jsem se. Manželství se opravdu nepovedlo a trvalo strašně krátce. S Martinem jsme se znali šest let

a rok po škole, v roce 1963, jsme se vzali. Odešel do Anglie první, ačkoliv já dostala jako první pozvání. Protože nemohl přenést přes srdce, asi jako každý muž, že bych tam odjela bez něj, zažádal si o podobnou cestu. Povolení mu přišlo okamžitě a mně rok vyřizovali papíry. Dostala jsem se tam za pomoci Jana Danielise, který byl tehdy ředitelem ÚBOKu, tedy Ústředí bytové a oděvní kultury, kde jsem v té době pracovala. Bez jeho doporučení bych výjezdní doložku, což byl papír, bez kterého pas neplatil, nikdy nedostala a asi bych vůbec nevycestovala.

Kvůli čemu jste měla problémy?

Protože babička měla továrnu, byla kapitalistka a celá rodina taky. Podnik dědeček za války zavřel: odmítl pracovat pro Němce a v továrně nechal jen svého syna Vladimíra, kterému bylo osmnáct, nebo trochu míň, aby ji hlídal a nemusel jít pracovat do Říše. Ten s dvěma místními kluky, Zahradníkem a Mohelnicským, vymysleli tryskový tkalcovský stav. Ke konci války odešel Vladimír k partyzánům. Po válce se vrátil a tryskový stav chtěl předvést jako vynález, aby ho mohl patentovat. Jenže přišel mezitím rok 1948 a našel se jakýsi soudruh Holý, který si chtěl stroj přivlastnit, a proto nechal, jako komunista, strýčka, bývalého kapitalistu, kvůli falešným obviněním vzít do vazby. Nejprve ho obvinili, že kamarádovi pomohl při útěku do Rakouska, a pak, že patent chtěl prodat do Spojených států. Stroj se soudruhu Holému ale nepodařilo uvést do provozu. Strýce Vladimíra vytáhli kvůli tomu z vězení a on ve vězeňském mundúru musel tryskový stav uvést do chodu. Při téhle práci ho spatřil pan Danielis, ten samý, co mě pustil do Anglie, a ač strýce viděl poprvé v životě, z vazby ho vytáhl.

V roce 1952 Vladimír napsal tato slova:

*Ženu svou máte rád? Nu prosím, podepište
a domů vraťte se očištěn, bez viny.*

Nechcete? Vy dáte si říct příště.

Pro každé jednání máme své příčiny.

V roce 1953 Vladimír za vynález dostal Řád Klementa Gottwalda. Z vězení byl ale poničený, mezitím se mu narodil syn, kterého rok a půl neviděl, a to těžko nesl. Dostal sice brzy místo ve Výzkumném ústavu textilních strojů v Liberci, jenže soudruh Holý, co se mu pokusil patent ukrást, se tam snad stal ředitelem, jak zjistil můj bratr. Strýci nejdříve povolili dálkové studium na technice a v roce 1968 si mohl i udělat kandidaturu věd (CSc.), už to ale nikdy nebyl ten samý člověk. Když umřel, dozvěděli jsme se, že podal 103 přihlášek patentních aplikací a z toho jich bylo 83 přijato. Smysl pro humor sice neztratil, ale o svých úspěších nemluvil a už se nechtěl nikdy nikde prezentovat: měl z toho strach. Věděl, že úspěchy nový systém tvrdě trestá. V osmdesátých letech o něm natočili dokumentární film, ale zakázali ho vysílat.

Je symptomatické, že když se u nás člověk trochu zavrtá do osudů jakékoliv středostavovské rodiny z naší generace, zahlédne zajímavý střípek dějin skoro celého šiléného minulého století ve střední Evropě...

To v zahraničí nemohu skoro nikomu vysvětlit. Každý si myslí, že vykládám pohádku: za jedné okupace jsem se narodila, kvůli druhé jsem emigrovala. V Anglii sice mají své mrtvé z válek, ale neznají neustálé přetvařování, okrádání a ponižování, které by trvalo tak dlouho, jako tomu bylo za nacistů a pak jednačtyřicet let za komunistů, a v němž, jak se mi zdá, se jen trochu jinak stále pokračuje. Když mě rodiče vezli z porodnice, němečtí vojáci pochodovali kolem nemocnice.

To bylo 15. března 1939, bylo to ve Zlíně, kde jsem zažila skoro celou válku. A bombardování Zlína jsme s maminkou pozorovaly z lesa, kam jsme se ukryly, aby na nás nějaká bomba nespadla. Otce, který pracoval jako architekt pro Baťu, poslala firma s dalšími architekty Cubrem a Pokorným do malého zámečku v Hostavicích u Prahy: pracovali tam na obnově plánů Zlína. Baťa byl sice v emigraci, ale chtěl, aby se továrny po válce okamžitě obnovily. Pamatuji se, že nebylo v zámečku čím topit, byla zima, všechno bylo vymrzlé, ale táta a ostatní stále kreslili nový Zlín. Když začala Praha volat o pomoc, vstali od rýsovacího prkna a šli okamžitě z Hostavic pěšky pomáhat stavět barikády. Po pár dnech vstoupila do Hostavic ruská armáda.

A co bylo s vámi, když jste tam vy ženy zůstaly bez mužů?

My jsme tam skutečně zůstaly samy: maminka, paní Pokorná a její dcera Jaruška. Rusům jsme házely bezové ratolesti na tanky, jenže oni se vrátili a okupovali zámeček, v kterém jsme bydlely. V naší ložnici byli ruští oficíři, roztrhali prostěradla na onuce a proháněli děvčata. Maminka se s paní Pokornou a s námi dětmi zabarikádovaly v kuchyni. Spala jsem na přiborníku, na to se pamatuji, protože se mi tam moc líbilo: měla jsem přehled. Maminka dala své hodinky nějakému Sašovi, který jich měl na obou rukách několik tuctů. Stoupl si před kuchyň a za „časy“ naše maminky jednu noc bránil. Další den jsme raději odešly pěšky do Prahy a ze zámečku se stal nevěstinec a současně vojenská nemocnice.

Pamatujete si na tu cestu?

Docela ano. Maminka měla tašku a mě a paní Pokorná měla taky tašku a asi o rok mladší Jarušku. Šly jsme pěšky na nádraží, které bylo někde před Dolními Počernicemi. Dnes je to Praha a vlak do Brna projíždí kolem. Když tam jedu,